

Jedyne pismo polskie w Brazylii

Słowo rektora

Czcigodni Księża, Drogie Siostry, Szanowni przedstawiciele społeczności polonijnej! Przekazuję

Wam kolejny numer naszego polonijnego periodyku! Chciałbym Was zapoznać telegraficznie z tekstami, jakie spotkacie na jego łamach. Na pierwszym miejscu zamieszczamy życzenia, jakie nadeszły od J. E. Biskupa Wiesława Lechowicz – delegata Konferencji Episkopatu

Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej.

Następnie znajdziecie opis uroczystości 11 listopada, jakie miały miejsce w Rio de Janeiro z udziałem p. Andrzeja Braitera - Ambasadora RP, a przeżywanych przez społeczność polsko-brazylijską.

Jesteśmy świadkami odchodzenia pokolenia walczącego o niepodległą i suwerenną Polskę podczas drugiej wojny światowej. Pod koniec ubiegłego roku przeszli do wieczności dwaj weterani: Michał Mozoł (Orzeł Biały – ES) i Edward Kondera (Kurytyba). Wyrażamy Im szacunek, miłość i wdzięczną pamięć!

Witamy w naszej wspólnocie przedstawicielki polskiego zgromadzenia zakonnego, które podjęły posługę w tutejszym Kościele. Bł. Michał Sopoćko założył zgromadzenie żeńskie mające na celu szerzenie Miłosierdzia Bożego! W niniejszym numerze „Echa” siostry zapoznają nas z charyzmatem swojego zgromadzenia! Życzymy Im błogosławieństwa Bożego w odjętej służbie na brazylijskiej ziemi!

Anonsujemy o wizycie polskich posłów z Parlamentu Europejskiego, którzy w grudniu 2013 r. odwiedzili Brazylię.

W dalszej kolejności zamieszczamy obszerny reportaż przybliżający kolejne spotkania Prymasa Polski z Polonią. Nasz Opiekun Duchowy złożył także kilka oficjalnych wizyt. Piszemy o tym także w tym numerze periodyku.

Godnym odnotowania jest fakt, że nowym rektorem Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego w Kurytybie został prof. Waldemiro Gremski, znany w brazylijskim środowisku naukowym intelektualista polonijny! O uroczystości objęcia funkcji rektora tej - prestiżowej uczelni - piszemy obszerniej w dalszej części naszego czasopisma.

Z nieukrywana satysfakcją odnotowujemy fakt świadczący o szacunku i wdzięczności Brazylijczyków wobec polskich misjonarzy! Otóż jeden z riowskich parafian ks. prałata Jana Kalety poświęcił swojemu duszpasterzowi wiele uwagi, czasu, aby napisać o Nim książkę (Orlando M. Amorim, *um padre polonês no Brasil. Pedagogos de uma história*, Rio de Janeiro 2013, ss. 266)! Szczerze i z serca gratulujemy Drogiemu Księdzu Prałatowi Janowi Kalecie tego nadzwyczajnego i niecodziennego wyróżnienia! Oby inni wierni poszli śladami wspomnianego parafianina z Rio de Janeiro i potrafili doceniać wkład polskich misjonarzy w szerzenie Królestwa Bożego na Ziemi Krzyża Południa!

W dalszej części „Echa” zamieszczamy opis Jasełek zorganizowanych w parku papieża Jana Pawła II w Kurytybie. Aktorami tego przedstawienia religijnego byli członkowie polonijnego zespołu folklorystycznego „Wisła”.

U progu nowego roku kolejny duszpasterz polonijny przeszedł próg wieczności. Opisujemy uroczystości pogrzebowe śp. ks. Edwarda Maciejewskiego TChr oraz zamieszczamy Jego krótki biogram!

Zamieszczamy informację o poszukiwaniu zaginionego Polaka! Może ktoś się z nim zetknął, albo o nim słyszał? Pomóżmy w poszukiwaniu ...

Prezentujemy także ostatni numer periodyku „Polonicus”, jaki wydajemy w języku portugalskim! Zapraszamy do propagowania i czytania wspomnianego pisma polonijnego!

Życzę przyjemnej i pożytecznej lektury wraz z serdecznym pozdrowieniem i naszym tradycyjnym, chrześcijańskim, polskim życzeniem „Szczęść Boże” u progu Wielkiego Postu – ks. Zdzisław Malczewski SChr

Życzenia Biskupa Wiesław Lechowicz

Boże Narodzenie'2013

Stajemy się w pełni ludzcy, gdy przekraczamy nasze ludzkie ograniczenia, gdy pozwalamy Bogu poprowadzić się poza nas samych, aby dotrzeć do naszej prawdziwej istoty. W tym tkwi źródło działalności ewangelizacyjnej. Jeśli bowiem ktoś przyjął tę miłość przywracającą mu sens życia, czyż może zrezygnować z pragnienia, by podzielić się tym z innymi? - Papież Franciszek, Evangelii gaudium, 8

Święta Bożego Narodzenia przypominają nam, że Bóg w swej nieskończonej miłości przekro-

czył granice dzielące Boga i człowieka. Przeżywając tę tajemnicę Wcielenia Syna Bożego, z wdzięcznością myślę o wszystkich, którzy przekraczając liczne ograniczenia i bariery wielkodusznie angażują się w duszpasterstwo Polaków żyjących poza granicami Ojczyzny. Życzę Wam – Kapłani, Siostry Zakonne i Świeccy – byście z codziennego doświadczenia Bożej miłości czerpali nadal entuzjazm i motywację do posługi polskim emigrantom!

Wszystkim naszym Rodakom życzę, by przeżywanie spotkania z Emmanuelem nie ograniczało się tylko do dni świątecznych, ale rozszerzyło się na każdy dzień. Niech nasz Pan i Zbawiciel swoją obecnością i miłością nadaje sens każdej chwili Waszego życia, napełniając je pokojem i nadzieją!

W duchowej łączności łąmię się z Wami opłatkami, zapewniam o modlitwie i błogosławieniu!

Radosnych Świąt Bożego Narodzenia i pomyślnego Nowego Roku!

+ *Wiesław Lechowicz*

Biskup Wiesław Lechowicz
Delegat KEP

ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej

Ambasador Polski uczestniczy w święcie 11 listopada w Rio de Janeiro

Od wielu już lat polscy kombatanci - w najpiękniejszym mieście świata, za jakie uchodzi miasto Rio de Janeiro - organizują uroczystości związane ze świętem Niepodległości Polski czy też Żołnierza Polskiego.

Ostatnie odbywa się tradycyjnie przy pomniku poświęconym Brazylijczykom, którzy zginęli podczas drugiej wojny światowej. Podczas, gdy orkiestra wojskowa gra hymn Polski i Brazylii, wciągane zostają na wysokie maszty flagi narodowe naszych zaprzyjaźnionych narodów. Po złożeniu wieńca biało-czerwonych kwiatów przed pomnikiem poległych przez am-

basadora Polski J. E. Andrzeja Braitera, odbywa się ceremonia wręczenia medali „Pro-Patria”, „Pro-Memoria” i „Zwycięstwa” Stowarzyszenia Polskich Kombatantów. Ambasador uhonorował medalami trzech brazylijskich generałów. Spośród odznaczonych należy wymienić brygadiera Braga Neto - pierwszego attaché wojskowego w Polsce.

Po wręczeniu medali i odpowiednich przemówieniach uczestnicy uroczystości wraz z ambasadorem Polski udali się do podziemi pomnika, gdzie spoczywają ciała bohaterskich żołnierzy brazylijskich, a wśród nich kilku Polonistów walczących we Włoszech w szeregach brazylijskiego korpusu ekspedycyjnego (FEB).

Ambasador RP, w towarzystwie naszych kombatantów z flagą biało-czerwoną, na każdym grobie polonijnego żołnierza brazylijskiego składa biało-czerwone róże.

Kończy się ceremonia mająca głębokie i symboliczne. Ostatni weterani drugiej wojny światowej: 2 Brazylijczycy i 3 Polacy powracają do swoich domów ze świadomością, że pamięć walk o wolność i demokrację została po raz kolejny uhonorowana.

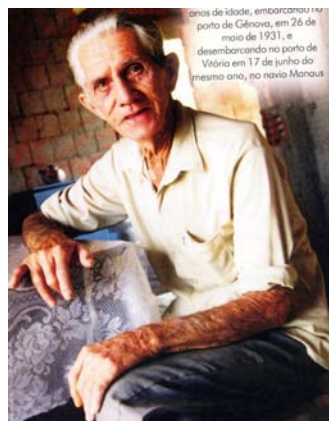
Tekst opracowano na podstawie informacji przesłanej przez prof. Israela Blajberga. On też udostępnił zdjęcie z uroczystości. Bardzo dziękujemy!

Polscy weterani II wojny światowej powołani do wieczności

✚ 29 listopada 2013 r. zmarł w Água Branca (stan Espírito Santo) Mieczysław Mozoł.

Podczas moich pobytów w Orle Białym odwiedziłem kilka razy naszego Bohatera w Jego domu. W kwietniu 2003 r. przeprowadziłem z Nim wywiad. Dzięki niemu mogłem opracować Jego biografię.

Mieczysław Mozoł *rodził się 26 lutego 1926 r. w Toruniu (Lubianka). 26 maja 1931 r., mając zaledwie pięć lat, wraz z siostrą Marią i rodzicami wsiedli na statek „Monte Rosso” w Genui i 9 czerwca 1931 r. dopłynęli do Rio de Janeiro.*

Kolejną podróż, tym razem statkiem „Manaus”, odbyli z Rio de Janeiro do portu w Vitória. Do Vitória dopłynęli 16 czerwca 1931 r. Następnie pociągiem dojechali do miasta Colatina. Z kolei z Colatina do Aldeamento dos Índios Botocudos (do osady indiańskiej) został przewiezieni samochodem. Potem przez dwa dni przez kolonię Monte Claro (Jasna Góra) jechali na osłach do kolonii Água Branca. W sierpniu 1943 r., jako polski ochotnik, udał się na wojnę do Europy. Wraz z innymi ochotnikami został przewieziony angielskim statkiem wojennym z Rio de Janeiro do Anglii. Jako ochotnik brał udział w walkach Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Uczestniczył w walkach na polach bitew w Normandii, we Francji (w słynnej inwazji alianckiej znanej jako „Dzień D”: rozpoczynającej się 6 czerw-

ca 1944 r., Holandii, Belgii, Niemczech. Rozkazem z dnia 8 lutego 1945 r. otrzymał prawo do dwukrotnej odznaki honorowej za rany i kontuzje odniesione w okresie walk na kontynencie (VIII 1944 – V 1945). Posiada także odznakę pamiątkową Batalionu Strzelców Podhalańskich nadanej mu rozkazem dz. Baonu nr 28/46 z dnia 27 maja 1946 r. (podpis: ppłk. K. Complak). Za udział w walkach otrzymał: Medal Brązowy Wojska Polskiego (legitymacja nr. 917/46 starszy strzelec. Oddział 1 Baon Strzelców Podhalańskich. Medal Wojska po raz pierwszy. Podstawa: Rozkaz, dz. 1 Dywizji Pancernej Nr. 30/46 z dnia 22 sierpnia 1946), odznaczenie Norwegii. Posiada legitymację nr. 432 ochotnika z Brazylii, wystawionej 6 września 1945 r. Ochotników Londynie przez Związek Ochotników w Polskich Siłach Zbrojnych z Ameryki Południowej. Wspominał – podczas jednej z naszych rozmów, że po zakończeniu działań wojennych pragnął odwiedzić Polskę i rodzinę. Niestety sowieci okupujący drugą część Europy nie udzielili mu pozwolenia na przekroczenie granicy podzielonego kontynentu. Z dużym żalem wspominał, że nie dano mu odwiedzić kraju i bliskich. 11 sierpnia 1946 r. powrócił z wojny, angielskim statkiem wojennym, do Rio de Janeiro, a następnie do Água Branca. 18 stycznia 1948 r. ożenił się z Zofią Kubit w Jabuticaba-ES. Z tego związku urodził się syn Józef. Należy zaznaczyć, że wraz z Michałem Mozoł z Água Branca udało się na wojnę jeszcze 2 ochotników: Wincenty Sobolewski i Palczuk.

Podczas jednego z naszych spotkań śp. Mieczysław wspominał mi, że ma trudne warunki bytowe. Przy najbliższym spotkaniu z inż. Ignacym Felczakiem - prezesem SPK w Rio de Janeiro wspominałem o trudnościach finansowych naszego weterana. W krótkim czasie zostałem poinformowany, że Towarzystwo dobroczynne „Polonia” w Rio de Janeiro podjęło się regularnie udzielać pomocy materialnej bohaterowi z Orła Białego!

Chciałbym – w tym miejscu - na łamach naszego czasopisma podziękować prezesowi SPK i Zarządowi Towarzystwa dobroczynnego „Polonia” w Rio de Janeiro za okazanie samarytańskiej opieki rodakowi! Kiedy Ojczyzna była w potrzebie, pospieszył on jako ochotnik, aby walczyć o jej wyzwolenie u boku aliantów na Zachodzie. Natomiast, gdy On znalazł się w trudnych warunkach materialnych, kiedy w wieku starczym czasem brakowało pieniędzy na lekarstwa, Rodacy z Rio de Janeiro, skupieni w dwóch stowarzyszeniach, udzielali mu tak bardzo potrzebnego wsparcia finansowego! Serdecznie dziękujemy za tę tak konkretną pomoc braterską i niech Bóg wszystkim wynagrodzi na tę postawę solidarności! – ks. *Zdzisław Malczewski SChr*

✚ 17 grudnia 2013 r. w godzinach rannych zmarł w Kurytybie Edward KONDERA, były kombatant

walczący o niepodległość Polski podczas II wojny światowej. Zmarły był zaangażowany we wspólnocie polonijnej w Kurytybie! Brał czynny udział w chórze Jana Pawła II.

W następnym numerze postaramy się przybliżyć Drogim Czytelnikom postać śp. Edwarda Kondery!

Zgromadzenie sióstr Jezusa Miłosiernego

Powstało na wyraźne polecenie Pana Jezusa Miłosiernego przekazane Św. Faustynie Kowalskiej: **"Pragnę, aby zgromadzenie takie było." (Dz. 437)**

Założycielem Zgromadzenia jest bł. ks. Michał Sopoćko - spowiednik i kierownik duchowny s. Faustyny. Zgromadzenie jest odpowiedzią na zamysł samego Jezusa. Uważamy Go za Fundatora w źródle, treści, mocy i dążeniu.

Chcemy też, by na nas spełniły się słowa Jezusa przekazane przez s. Faustynę: "Duch Mój będzie regułą życia waszego. Życie wasze ma być na Mnie wzorowane, od żłóbka, aż do skonania na krzyżu" (Dz. 438).

Głównym rysem duchowości Zgromadzenia jest kontemplacja Boga w Jego Miłosierdziu, bezgraniczne zaufanie oraz naśladowanie Jezusa poprzez pełnienie uczynków miłosierdzia zwłaszcza wobec najbardziej potrzebujących.

Od miesiąca w Kurytybie powstał nasz Dom Formacyjny. W tej chwili są dwie postulantki i mamy jeszcze kilka zgłoszeń.

Codziennie od 15 do 16 w godzinie Miłosierdzia mamy adorację Najświętszego Sakramentu i modlimy się w intencjach całego świata i tych, które

nam polecają. Do nas można przyjść na Godzinę Miłosierdzia i również wysłać intencje na nasz e-mail irmasdejesusmiseriordioso@hotmail.com. Zapraszamy!!!

Polscy posłowie UE z wizytą u Polonii brazylijskiej

W drugiej połowie grudnia ubr. przebywali z wizytą w Brazylii dwaj polscy posłowie Parlamentu Europejskiego Piotr BORYS (Lubin) i Sławomir NITRAS (Szczecin).

Konsul Generalny RP w Kurytybie p. Marek Makowski wydał 17 grudnia ubr. na cześć wspomnianych posłów specjalny obiad w Towarzystwie Polsko-Brazylijskim im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Przedstawiciele wspólnoty polonijnej zostali zaproszeni na spotkanie z polskimi politykami. Spotkanie upływało w miłej, rodaków, atmosferze.... Oby było więcej takich spotkań!

Duchowy Opiekun wśród Polonii brazylijskiej (cz. 2)

W poniedziałek (11 listopada br.) Prymas Polski spotkał się w parafii św. Jana Chrzciciela w Kurytybie z polskimi misjonarzami, którzy w różnych regionach Brazylii pełnią z oddaniem posługę duszpasterską, charytatywną i społeczną. Z kolei, tak Opiekun Duchowy Polonii, jak też zebrani duszpasterze i siostry zakonne mieli możliwość zapoznać się z programem rządu polskiego odnośnie współpracy z Polską.

Problematykę tę przedstawił nam konsul generalny RP w Kurytybie p. Marek Makowski. Następnie Prymas Polski odpowiadał na pytania, jakie zadawali niektórzy misjonarze.

Po

skończonym spotkaniu w sali parafialnej udaliśmy się do kościoła, w którym pod przewodnictwem Prymasa Polski sprawowaliśmy Eucharystię. Arcybiskup Józef Kowalczyk poświęcił nam wiele swoich przemyśleń na temat duszpaster-

stwa polonijnego w oparciu o przypomnienie wypowiedzi bł. Jana Pawła II, jakie kierował w różnych miejscach i czasie, kiedy spotykał się z Polonią.

Prymas powiedział między innymi do misjonarek i misjonarzy: „Wasza działalność

wśród kolejnych pokoleń polskiej Polonii mieszkającej w tym kraju oraz wśród samych Brazylijczyków przyczynia się do dźwigania ich na wyższy poziom duchowy, moralny, kulturalny i cywilizacyjny”. Prymas Polski abp Józef Kowalczyk spotkał się 11 listopada z polskimi misjonarkami i misjonarzami pracującymi w Kurytybie. W konferencji i Mszy św. uczestniczyło dwudziestu kapłanów i dwie siostry zakonne ze zgromadzeń Sióstr Świętego Józefa i Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (służebniczki wielkopolskie). „To właśnie Wy jesteście spadkobiercami i kontynuatorami dzieła ewangelizacyjnego tylu wspa-
niałych polskich kapłanów, zakonnic i zakonników. Wasza działalność wśród kolejnych pokoleń polskiej Polonii mieszkającej w tym kraju oraz wśród samych Brazylijczyków przyczynia się do dźwigania ich na wyższy poziom duchowy, moralny, kulturalny i cywilizacyjny” – mówił Prymas w homilii Mszy św. sprawowanej w kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Kurytybie.

Duchowy Opiekun Polonii przypomniał również, że celem misyjnego posłannictwa – tu na emigracji – ale również w każdym

innym miejscu świata, jest nieść Dobrą Nowinę ubogim, głosić wolność więźniom, a ślepym możliwość widzenia; sprawiać ulgę uciśnionym i ogłaszać rok łaski, która zstąpiła od Pana. „Potrzeba nam ogromnej pokory, by w naszej małości stanąć przed ludźmi w gotowości posługiwania tym wszystkim, co niesie z sobą nasze sa-

kramentalne kapłaństwo i zakonny charyzmat” – podkreślił abp Kowalczyk.

W homilii Prymas Polski nawiązał także do Święta Niepodległości. Jak zauważył, wolność jawi się dziś nie tylko jako dar i powołanie, ale także jako wyzwanie i zadanie. „Bronić człowieka we współczesnym świecie, znaczy bronić autentycznego rozumienia jego wolności – rozumienia ewangelicznego, a nie laickiego. Trzeba nam budować prawdziwą wolność na drodze dialogu, porozumienia, rozsądnego kompromisu, poszanowania godności człowieka i jego podstawowych praw. Warto sobie to uświadomić szczególnie dziś, w kontekście naszego narodowego Święta Niepodległości” – przyznał Prymas.

Podczas wspólnej Mszy św. koncelebrowanej modliliśmy się za naszą umiłowaną Ojczyznę w kolejną rocznicę jej Niepodległości.

Bezpośrednio po Mszy św. udaliśmy się na wspólny obiad do sali parafialnej. Oczywiście w trakcie posiłku nie zabrakło okazji do dzielenia się swoimi doświadczeniami z pracy duszpasterskiej wśród Brazylijczyków i Polonii.

Po obiedzie, Ks. Generał Ryszard Glowacki SChr przy mocnej, aromatycznej brazylijskiej małej, czarnej kawie zaprezentował na plebanii parafii św. Jana Chrzciciela zebranim współpracownikom chrystusowcom plany, zamierzenia na najbliższą przyszłość naszej wspólnoty zakonnej.

Prymas Polski w parku papieża Jana Pawła II

Abp Józef Kowalczyk odwiedził w godzinach porannych (12 listopada 2013 r.) polski skansen położony w centralnej czę-

ści miasta. Park usytuowany jest w sąsiedztwie pałacu gubernatora Parany oraz budynków rządu stanowego. Jeden ze znajdujących się tam domów stał na stadionie w czasie spotkania bł. Jana Pawła II z Polonią brazylijską w dniu 5 lipca 1980 roku. W progach tego polskiego domostwa papieża witali chlebem i solą przedstawiciele Polonii. Dziś dom ten, wraz z sześcioma innymi zbudowanymi przez naszych imigrantów, znajduje się w jednym z centralnych parków Kurytyby. Polska chata, która gościła bł. Jana Pawła II stała się kaplicą i miejscem kultu papieża Polaka! Z biegiem czasu coraz więcej turystów, wiernych nawiedza tę kaplicę, aby wypraszać łaski za pośrednictwem papieża Jana Pawła II.

W księdze pamiątkowej parku Duchowy Opiekun Polonii napisał: „Z prawdziwym podziwem i szacunkiem oglądam część Parku Narodowego w Kurytybie która upamiętnia pierwszych emigrantów polskich do Brazylii, a także wizytę Ojca Świętego Jana Pawła II w Brazylii ze szczególnym uwzględnieniem Kurytyby stolicy tego stanu Paraná. To symboliczny wyraz kultury duchowej, której wyrazicielami byli polscy emigranci i ich potomkowie. Na ręce Pani Danuty, która troszczy się o ten obraz Polski i Polaków w tym Parku, a także Rektorowi Polskiej Misji Duszpasterskiej w Brazylii, ks. dr Zdzisławowi Malczewskiemu, składam podziękowanie za tę obecność naszej Ojczyzny w tym Kraju. Kurytyba, 12. XI. 2013 r. + Józef Kowalczyk, Prymas Polski”.

Wizyta kurtuazyjna Prymasa Polski w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie

We wtorek (12 listopada 2013 r.) J. E. Arcybiskup Józef Kowalczyk złożył wizytę kurtuazyjną w Konsulacie Generalnym, gdzie spotkał się z konsulem generalnym Markiem Makowskim, Jego Małżonką, konsulem Jackiem Szczeniowskim.

W przyjęciu wzięł udział ambasador RP Andrzejem Marią Braitlem, który na to spotkanie przybył specjalnie ze stolicy.

We wspomnianym spotkaniu i uroczystym obiedzie wydanym na cześć Prymasa Polski wzięli udział ks. Ryszard Głowacki TChr -

generał chrystusowców, ks. Tadeusz Gerlach – sekretarz Prymasa Polski i rektor PMK.

Prymas Polski w kolonii Tomas Coelho

Wieczorem tego samego dnia (12 listopada 2013 r.) abp Józef Kowalczyk odwiedził miejscowość Colônia Tomas Coelho koło Araucária, gdzie posługują wiernym - od początku polskiego osadnictwa - księża wincentyni. Dostojnego Gościa z Polski powitał miejscowy ks. Proboszcz dr André Marmilicz, CM oraz przedstawiciel miejscowej wspólnoty polonijnej.

Prymas Polski przewodniczył uroczystej Mszy św. Współkoncelebranci: biskup Isidoro Kosinski, CM – ordynariusz senior diecezji Três Lagoas w Mato Grosso do Sul, ks. Wawrzyniec Biernaski, ks. Jan Kułaga, ks. Stanisław Ciurkot – kanclerz diecezji Caraguatatuba (stan São Paulo), ks. sekretarz Prymasa i rektor PMK. Podczas Eucharystii miejscowy chór polonijny „Dzień Polski śpiewał pieśni kościelne po polsku!

W miejscowości tej umieszczono polskich osadników, dając im ziemię, aby produkowali żywność dla powstającego miasta Kurytyba. W homilii duchowy opiekun polskiej emigracji dziękował rodakom za pielęgnowanie w ich rodzinach i wspólnotach ojczystej wiary, kultury i języka. Zapewnił również, że Polska o nich pamięta. „Nie jesteście Polsce obojętni. Wasi przodkowie nie przywieźli do Brazylii bogactwa, ale przywieźli w sercach miłość do Boga, drugiego człowieka i ojczystego kraju. I to właśnie te wartości ubogaciły ich nową ojczyznę, Brazylię” – mówił.

Pod koniec Eucharystii przedstawicielka młodzieży polonijnej powiedziała po polsku do Prymasa Polski: „*My młodzież z piątego, albo szóstego pokolenia polskiego, rozpowszechniamy kulturę polską. Mówimy po polsku, śpiewamy i modlimy się po polsku. Dziękujemy Prymasowi Polski, że nie zapomniał o nas. Wzmocnij naszą wiarę i utrzymanie języka polskiego. Choć żyjemy z taką odległością, prosimy niech nie zapomni o nas w swoich modlitwach. Serdecznie dziękujemy. Bóg zapłać!*”

Przed błogosławieństwem końcowym miejscowy duszpasterz serdecznie podziękował Prymasowi Polski za odwiedzinę tej polonijnej wspólnoty i umocnienie jej w wierze i polskości! Dla wielu Polonusów była też okazja do zrobienia sobie wspólnego zdjęcia.

Z pewnością tak dla Opiekuna Duchowego Polonii, jak też dla jej przedstawicieli żyjących od paru pokoleń w kolonii Tomas Coelho, którzy z troską i pieczołowitością zachowującą tradycje i świadomość etniczną, były to niezapomniane chwile i pozostaną w ich sercach i pamięci przez długie lata.

Po części religijnej odbyło się spotkanie w sali wspólnoty. Dla wielu była też okazja do osobistej rozmowy z Prymasem Polski.

Przez dłuższy czas Prymas Polski pozostał wśród potomków polskich osadników rozmawiając, słuchając i odpowiadając na ich pytania...

„Naród jest tą wielką wspólnotą ludzi, których łączą różne spoiwa, ale nade wszystko właśnie kultura” - Jan Paweł II, UNESCO, czerwiec 1980.

U honorowanie Prymasa Polski przez Radę Muncypalną Kurytyby

Rada Muncypalna Kurytyby zaprosiła (13 listopada 2013 r.) Duchowego Opiekuna Polonii na uroczyste posiedzenie, podczas którego Prymas Polski doznał wiele znaków sympatii, życzliwości i szacunku. Uroczyste posiedzenie Rady zostało otwarte przez przewodniczącego Paulo Salamuni, który powitał bardzo serdecznie Prymasa Polski i dziękował za przyjęcie zaproszenia. Następnie przemawiał radny polskiego pochodzenia Tito Zeglin. Ojcowie muncypium wręczyli Prymasowi Polski pięknie wykonany kolorowy dyplom ze słowami wdzięczności i pochwały. „Słowa pochwały. Rada Muncypalna Kurytyby, na wniosek radnego Tito Zeglina, wyrażając swoją cześć, przyznając Słowa pochwały J. E. Arcybiskupowi Józefowi Kowalczykowi, Prymasowi Polski z okazji jego wizyty w kilku stanach i stolicach naszego kraju, z podkreśleniem Kurytyby, uznawanej za stolicę polską w Brazylii. Pałac Rio Branco, 10 listopada 2013”. Na dyplomie znajdują się dwa podpisy wyżej wymienionych członków Rady Muncypalnej.

W odpowiedzi na okazaną gościnność i życzliwość rajców miasta i muncypium Kurytyby, głos zabrał Prymas Polski. Podziękował nie tylko za uhonorowanie Jego osoby z okazji oficjalnej wizyty w stolicy Polonii brazylijskiej. Duchowy Opiekun Polonii podkreślił dostrzegalny rozwój ekonomiczny Brazylii, piękno tego kraju, jego ludu i przeżywaną jedność narodową w różnorodności etnicznej. Arcybiskup Józef Kowalczyk zaznaczył w swoim wystąpieniu, że

pod tym względem Brazylia może posłużyć jako przykład do naśladowania w Europie.

Ks. Zdzisław przekazał dla Rady Municipalnej okolicznościowy medal PMK przygotowany z okazji 60. lat istnienia działalności w Brazylii.

Medal otrzymał także radny Tito Zeglin bardzo aktywny przedstawiciel Polonii kurytybskiej.

Abp Józef Kowalczyk z wizytą kurtuazyjną u Metropolity Kurytyby

Prymas Polski przed złożeniem kurtuazyjnej wizyty miejscowemu arcybiskupowi, odwiedził polski kościół pw. św. Stanisława BM w Kurytybie oraz miejscową katedrę.

W rezydencji arcybiskupa metropolity Kurytyby abp. Moacyra José Vitti, Gość z Polski spotkał się nie tylko z Gospodarzem. W spotkaniu uczestniczyli także arcybiskup senior Pedro Fedalto i biskupi pomocniczy Rafael Biernaski i José Maria Scalon Angonese.

Pod koniec obiadu Duchowy Opiekun Polonii skierował do abpa Moacyra i obecnych hierarchów słowa podziękowania nie tylko za okazaną Mu życzliwość, ale także za gościnność Brazylii, która przyjęła emigrantów z wielu krajów świata, wśród których znaleźli się także Polacy. Prymas Polski zwrócił uwagę na piękno i bogactwo brazylijskiego ludu, w którego jedności narodowej jest tyle różnorodności kulturowej. Wyraził także wdzięczność pasterzom Kościoła za umożliwianie imigrantom i ich potomkom wyrażania swojej re-

ligijności i pielęgnowania swoich tradycji i zwyczajów, które stały się częścią brazylijskiej kultury narodowej.

Przed pożegnaniem z miejscowymi hierarchami Prymas Polski modlił się w domowej kaplicy.

Polonijny uczyony prof. Waldemiro Gremski nowym rektorem Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego w Kurytybie

12 grudnia 2013 r. przejdzie do historii Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego w Kurytybie, jak też społeczności polonijnje w Brazylii. Dlaczego? Otóż po raz pierwszy w 54-letniej historii tej szacownej uczelni, jej rektorem został człowiek świecki. Jest nim uczyony polskiego pochodzenia – profesor Waldemiro Gremski. Uczelnia była dotąd kierowana przez duchowych synów św. Marcelina Champagnat (1789-1840) z Instytutu Braci Maryi (w Brazylii nazywani: Irmãos Maristas).

Uroczystość objęcia urzędu rektora miała miejsce w teatrze tej uczelni i została oficjalnie otwarta przez wielkiego kanclerza arcybiskupa metropolitę Moacyra Vitti. Wszystkie miejsca w teatrze zajęte do ostatniego. Nawet była spora grupa osób stojących ze względu na brak wolnych foteli. Uroczystość zainaugurowano odśpiewaniem trzech hym-

nów: Brazylii, Watykanu i Uniwersytetu. Wśród zaproszonych uczestników tej uroczystości był obecny rektor PMK - ks. Zdzisław Malczewski SChr, a także Konsul Generalny RP w Kurytybie p. Marek Makowski. Wspomniani dwaj Polacy zostali wymienieni przez ceremoniarza uroczystości, jako obecni wśród zaproszonych uczestników tego ważnego wydarzenia.

Papieski Uniwersytet Katolicki w Kurytybie jest największą uczelnią prywatną w stanie Paraná. Studiuje tam ponad 30 tys. studentów i wśród brazylijskich wyższych szkół cieszy się on bardzo dobrą opinią, gdy chodzi o poziom nauczania.

W herb uczelni wpisane jest hasło: „Nauka, życie i wiara”. Do niego nawiązał w swojej mowie nowy rektor zaznaczając, że „dzisiaj Papieski Uniwersytet Katolicki winien nie tylko kształcić, ale także wychowywać świadomych chrześcijan i dobrych obywateli”. Według prof. Gremskiego należy powrócić na uczelni do dawnego modelu w kontakcie profesora ze studentem: „mistrz – uczeń”, nie tylko w wymiarze intelektualnym, lecz również w zatroskaniu o wychowanie dobrego człowieka, ukształtowanie w nim osoby odpowiedzialnej za społeczeństwo i zatroskanej o jego rozwój.

Prof. Waldemiro Gremski jest znanym brazylijskim naukowcem, specjalistą nauk biomedycznych. Studiował na uczelni, której został rektorem, a także na Parańskim Uniwersytecie Federalnym w Kurytybie. Odbывał kursy specjalistyczne w Szwecji, Finlandii, Kanadzie, Stanach Zjednoczonych, Chile, Hiszpanii. Jest autorem licznych rozpraw naukowych opublikowanych w Brazylii, Kanadzie, Stanach Zjednoczonych, Finlandii, Szwecji, Niemczech. Włada biegle kilkoma językami, w tym również polskim.

Nowy rektor Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego jest bardzo aktywnym człowiekiem Kościoła – a w miarę swoich możliwości czasowych – uczestniczy również w życiu społeczności polonijnej. Między innymi jest zaangażowanym członkiem Rady Naukowej czasopisma „Polonicus”, wydawanego przez rektora Polskiej Misji Katolickiej.

Uroczystość była bardzo podniosła i pełna dostojności. Biorę udział w różnych wydarzeniach,

uroczystościach, ale po raz pierwszy w moim 35. Letnim życiu imigracyjnym byłem świadkiem szczególnego klimatu, jaki panował podczas ponad dwugodzinnej uroczystości. Podczas innych wydarzeń, nie brakowało rozmów w auli, czy sali, gdzie – mimo doniosłości chwili – ludzie nie potrafili „zapanować” nad potrzebą gadulstwa.... Tutaj w teatrze uniwersyteckim, panowała cisza, jak w jakiejś świątyni podczas najważniejszego momentu świętej Liturgii.

Po zakończeniu oficjalnej części uroczystości miała miejsce część druga w holu przy teatrze. Każdy mógł osobiście podejść do Jego Magnificencji i złożyć gratulacje. Miałem szczęście przebywania z grupą Polonusów w pobliżu wyjścia. Stąd też byłem wśród pierwszych gratulujących nowemu rektorowi prof. Waldemiro Gremskiemu objęcia tak ważnego, ale i zaszczytnego stanowiska rektora wpływowej kościelnej uczelni. Ponieważ znamy się z profesorem W. Gremskim od kilkunastu lat i spotykamy się w różnych miejscach stolicy Polonii brazylijskiej, więc to spotkanie było kolejnym, ale jakżeż innym, pełnym serdeczności i radości! Jestem przekonany, że moją osobistą radość z faktu, że znakomity uczyony brazylijski polskiego pochodzenia został pierwszym świeckim rektorem Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego w Kurytybie dzieli także społeczność polonijna nie tylko Parany, ale i innych regionów Brazylii.

Ks. Zdzisław

Piszą o naszych

Wieloletni misionarz ks. prałat Jan Kaleta, pochodzący z archidiecezji krakowskiej, a pełniący posługę w archidiecezji Rio de Janeiro stał się bohaterem wydanej książki. Otóż jeden z parafian dowiadując się kim jest jego duszpasterz, jakie ma bogate przeżycia na drodze do kapłaństwa, jak też w samej posłudze kapłańskiej, postanowił zebrać w całość zdobyte informacje. Owocem tego cierpliwego zbierania informacji jest właśnie wydana książka.

Polskie Jasełka w parku Jana Pawła II w stolicy brazylijskiej Polonii

Kurytyba jest szczególnym miastem w Brazylii, gdzie mamy wiele śladów ukazujących wieloraki wkład w rozwój tego kraju i obecność

w nim Polaków. W centrum tego miasta znajduje się park poświęcony polskiej etnii i noszący imię Papieża Jana Pawła II. Wspomniany park powstał po wizycie Ojca św. Jana Pawła II w Kurytybie. Jest to nie tylko skansen polski, w którym ustawiono siedem chat zbudowanych przez polskich osadników, ale także centrum polskiej kultury i religijności. Jedną z chat była ustawiona na stadionie „Couto Pereira”, gdzie podczas spotkania Ojca św. Jana Pawła II z Polonią brazylijską (5 lipca 1980 r.) podejmowano Papieża chlebem i solą. Obecnie ten dom drewniany jest kaplicą z obrazem Pani Jasnogórskiej oraz pamiątkami związanymi z pobytem Jana Pawła II w Kurytybie. Każdego dnia (z wyjątkiem poniedziałku; park jest traktowany przez miejscowe władze jako muzeum. W tym dniu wszystkie muzea brazylijskie są zamknięte) dom jest nawiedzany przez liczne grupy, indywidualnych Polonusów, Brazylijczyków, którzy modlą się w wielkim skupieniu. Od samego początku park został oddany przez zarząd miasta pod opiekę Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii.

Na przestrzeni 30. letniej historii park polski Jana Pawła II odwiedziło wiele osobistości z naszej Ojczyzny. Wymienię tylko najważniejsze osoby: Kardynał Józef Glemp – Prymas Polski, Lech Wałęsa – prezydent RP, Marszałek Senatu – prof. Andrzej Stelmachowski, Arcybiskup Szczepan Wesoly (wielokrotnie) z Rzymu... Obecny Prymas Polski – Arcybiskup Józef Kowalczyk podczas listopadowej wizyty duszpasterskiej wśród brazylijskiej Polonii znalazł również czas na to, aby nawiedzić to szczególne dla Polonii miejsce, jakim jest polski park papieża Jana Pawła II.

W pierwszą niedzielę Adwentu (1 grudnia br.) w parku polskim papieża Jana Pawła II w Kurytybie odbywały się Jasełka. Podczas całej niedzieli park wypełnił się Polonusami i Brazylijczykami biorącymi udział w wydarzeniach ukazujących tradycję, kulturę i religijność polską. W dwóch domach koordynatorka parku przygotowała specjalną wystawę polskich szoppek. Tej niedzieli było wiele przedstawień grup folklorystycznych, smakołyków polskich.

Uwieńczeniem tego dnia była popołudniowa, piękna prezentacja Jasełek w wykonaniu grupy folklorystycznej "Wisła" z Kurytyby.

Rektor PMK w Brazylii zamknął tę bogatą kulturowo-religijną niedzielę przemówieniem, w którym podziękował wszystkim za zaangażowanie, prezentacje naszego bogactwa duchowego i kulturowego. Szczególne słowa podziękowania skierował do polonijnego chóru Jana Pawła II, zespołu "Wisła" oraz pani Danuty Lisicki de Abreu za zaangażowanie i pracę, które czynią z naszego polskiego parku szczególne miejsce żywotności, koloru, muzyki i religijności. Przemówienie rektor zakończył udzieleniem wszystkim błogosławieństwa i życzeniami dobrego przeżywania Adwentu. *Ks. Zdzisław*

Kolejny duszpasterz polonijny odszedł do Domu Ojca

1 stycznia br. W godzinach porannych w parafii pod wezwaniem Chrystusa Króla w Campo do Tenente – PR (diecezja São José dos Pinhais) zmarł nagle ks. Edward Maciejewski SChr. Modlitwy za zmarłego kapłana w miejscowym kościele rozpoczęły się wkrótce po tym, jak wiadomość o jego śmierci dotarła do parafian. Wieczorem zgromadzili się oni bardzo licznie w świątyni przy trumnie śp. ks. Edwarda. Została odprawiona Msza św. za zmarłego duszpasterza. Przewodniczył jej przełożony - znajdujący się na terenie parafii - klasztoru trapi-

stów. Po całonocnym modlitewnym czuwaniu, następnego dnia, o godz. 9,00 rozpoczęła się druga Msza św., przewodniczył biskup Francisco Carlos Bach - ordynariusz diecezji São José dos Pinhais. Po jej zakończeniu rektor Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii ks. Zdzisław Malczewski TChr w towarzystwie ks. Kazimierza Przegendzy TChr i ks. Wojciecha Bernata TChr poprowadził liturgię pożegnalną. Następnie, kapłani i wierni, odprowadziliśmy trumnę z ciałem naszego zmarłego współbrata do samochodu, którym została przewieziona do Kurytyby.

Drugi etap pogrzebowych uroczystości rozpoczął się 6 stycznia br. w kościele parafialnym w Bateias, gdzie ks. Edward pełnił posługę proboszcza.

Uroczystości pogrzebowe odbyły się 6 stycznia w parafii św. Sebastiana w Bateias. W miejscowej świątyni zgromadziło się wielu wiernych przybyłych z parafii, w których pracował zmarły kapłan. Religijną uroczystość pożegnalną rozpoczęto wspólnym odmówieniem różańca za zmarłego ks. Edwarda. Modlitwie przewodniczył ks. Kazimierz Przegendza TChr. Następnie sprawowana była Msza ś w. koncelebrowana, której przewodniczył wice prowincjał ks. Alceu Zembruski TChr. Okolicznościową homilię wygłosił rektor Polskiej Misji Katolickiej w Brazylii ks. Zdzisław Malczewski TChr. W homilii podkreślił dyspozycyjność zakonną, oraz prostotę życia księdza Edwarda. Po zakończeniu Mszy św. ciało zmarłego współbrata zostało przeniesione na pobliski cmentarz i przy śpiewie polskich pieśni żałobnych złożone w znajdującym się tam grobowcu chrystusowców. Przed zakończeniem ceremonii pożegnania zmarłego kapłana ks. Alceu Zembruski TChr podziękował wszystkim za udział w liturgii oraz wspólną modlitwę! Śpiewem „Witaj, Królowo...” zakończyli śmy obrzęd pożegnania śp. ks. Edwarda.

Zarys biograficzny śp. ks. Edwarda

Ks. Edward Maciejewski urodził się 2 lipca 1934 r. w Gnieźnie. Do 1949 r. uczył się w szkole w rodzinnym mieście. Następnie wstąpił do Niższego Seminarium Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej w Ziębicach. Święcenia kapłańskie przyjął 4 czerwca 1960 r. przez posługę arcybiskupa poznańskiego Antoniego Baraniaka. Przez pięć kolejnych lat pracował w Polsce pomagając w kilku parafiach Towarzystwa Chrystusowego. 21 stycznia 1966 roku przybył do Brazylii. Przez 4 lata pracował jako proboszcz parafii w Jaguariaiva (diecezja Jacarezinho, w stanie Paraná). Przez następne 3 lata pomagał w Guarani das Missões - RS. Na początku 1974 r. został proboszczem parafii w Cruz Machado – PR, gdzie pracował do 5 stycznia 1981 r. Z kolei objął obowiązki wikariusza parafii Dobrego Pana Jezusa w Campo Lar-

go - PR. Kolejną parafią ks. Edwarda była parafia pod wezwaniem św. Anny w Carlos Gomes. 1 marca 1984 r. został wprowadzony w posługę proboszcza tej parafii. 28 grudnia 1990 r. został skierowany, jako wikariusz, do parafii w Dom Feliciano - RS. Obowiązki w tej parafii objął z dniem 4 lutego 1991 r. Następnie 10 stycznia 1992 r. powrócił, jako wikariusz, do Campo Largo – PR, gdzie pracował do marca 1994 r. 5 marca tegoż roku objął posługę proboszcza w parafii Serca Jezusowego w Santana koło Ijuí - RS. Przez pewien czas pomagał także w parafii Àurea - RS. 18 grudnia 1995 r. zostały mu powierzone obowiązki wynikające z etatu zastępstw. W lutym 1997 r. został wikariuszem parafii w Guarani das Missões - RS. 20 stycznia 1999 r. objął posługę proboszcza w parafii pw. Matki Bożej Szkaplerznej w Itaiópolis – SC., gdzie pracował przez dwa lata. 3 stycznia 2001 r. został przeniesiony, jako wikariusz, do parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w Dom Feliciano - RS. Po kilkunastu miesiącach pracy w tej parafii, 14 lipca 2002 r. został wysłany do pomocy w parafii św. Sebastiana w Bateias - PR. Po dwóch miesiącach, 14 września 2002 r., został przeniesiony do Rio Claro do Sul – PR, jako administrator parafii Matki Bożej Różańcowej. Obowiązki te pełnił do 16 lutego 2003 r., kiedy to objął obowiązki proboszcza w parafii św. Sebastiana w Bateias - PR. Po 2 latach pracy objął ponownie etat zastępstw. Następnie został skierowany, jako wikariusz, do parafii Niepokalanego Serca Maryi w Quedas do Iguacu - PR. Rok później (1 lutego 2006 r.) został mianowany proboszczem parafii w Rio do Campo - SC. Pracował tam do stycznia 2010 r. Od 4 stycznia 2010 r. objął obowiązki wikariusza w parafii św. Józefa w Águia Branca - ES. Pracował we wspomnianej parafii do stycznia 2011 r., kiedy to zgromadzenie przekazało placówkę pod opiekę księży diecezjalnych. Od końca lutego 2011 r. ponownie objął etat zastępstw i posługiwał w parafii Matki Bożej Jasnogórskiej w Àurea - RS. W styczniu 2012 r. został mianowany wikariuszem parafii w Quedas do Iguacu - PR. Od 18 października 2012 r. przebywał na urlopie w Polsce. Po powrocie z kraju podjął posługę duszpasterską pomagając w parafiach Santana, Cruz Machado, św. Jana Chrzciciela w Kurytybie. Następnie pomagał w parafii Chrystusa Króla w Campo do Tenente, gdzie zmarł nagle 1 stycznia 2014 r.

Życiorys śp. Ks. Edwarda opracowano na podstawie biografii podanej w: www.brazylia.chrystusowcy.pl

Poszukiwanie zaginionego Polaka

15 listopada 1987 w miejscowości Pinda-monhangabie, w okolicach Sao Paulo (Brazylia) zaginęną **Henryk Kasprzak**. Ma 175 cm wzrostu i szare

oczy. Może przebywać na terenie Brazylii lub Niemiec.

Periodyk „Echo” nie jest finansowany przez jakąkolwiek instytucję z Kraju!

Przypomnijmy: nasz periodyk jest aktualnie jedynym pismem wydawanym w języku polskim na terenie całej Brazylii!

Niestety nie spotykamy zrozumienia ze strony tych osób czy instytucji, które zapewniają o swoim zatroskaniu o polskość i język polski wśród Polonii...

Dlatego też liczymy na dobrowolne wsparcie finansowe naszych Drogich Czytelników tego jedynego czasopisma ukazującego się po polsku w Brazylii!

Ktokolwiek widział Henryka Kasprzaka lub ma jakiegokolwiek informacje o jego losie proszony jest o kontakt z ITAKĄ - Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych pod całodobowym numerem: +48 22 654 70 70. Można również napisać w tej sprawie do ITAKI: itaka@zaginieni.pl. Naszym informatorom gwarantujemy dyskrecję.

Zdjęcie Henryka Kasprzaka oraz innych zaginionych: www.zaginieni.pl

Nowy numer czasopisma polonijnego wychodzącego w Brazylii „Polonicus”

Uprzejmie informujemy o ukazaniu się periodyku "POLONICUS" wydawanego przez Polską Misję Katolicką w Brazylii. Z pewnością jest to czasopismo "sui generis" wśród publikacji polonijnych. Jest to pismo o charakterze naukowym i ukazuje się w języku portugalskim. Periodyk wychodzi od 2010 r. i jest kontynuacją pisma „Projeções”, które ukazywało się pod moją redakcją w latach 1999-2009. W sumie opublikowaliśmy drukiem 20 numerów. W każdym numerze naszego periodyku „POLONICUS” zamieszczamy w języku polskim wstęp i spis treści. Na końcu każdego artykułu znajduje się także streszczenie w języku polskim.

Poniżej zamieszczamy fragment Wstępu do najnowszego numeru naszego czasopisma: "Otwierając tegoroczny podwójny numer naszego periodyku chciałbym bardzo przeprosić

naszych Drogich Czytelników za to, że niestety nie udało nam się wydać, według naszych założeń redakcyjnych, dwóch numerów. Powód? To nie jest brak materiałów do publikacji. Jedyńm, zasadniczym powodem jest brak zaplecza finansowego. Z początkiem tego roku liczyliśmy bardzo na wsparcie finansowe od jednej organizacji pozarządowych w Polsce, która ma na celu, między innymi, wspieranie inicjatyw wydawniczych społeczności polonijnej. Niestety, mimo przesłania projektu wydawniczego w ubiegłym roku, nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi. Ten podwójny numer „Polonicusa” ukazuje się dzięki zrozumieniu i konkretnemu wsparciu finansowego, jakiego udzielił naszemu pismu ks. Ryszard Głowacki SChr - przelożony generalny Towarzystwa Chrystusowego! W tym miejscu imieniem naszych Czytelników, jak też i własnym, wyrażam bardzo serdeczne podziękowanie mojemu Przelożonemu zakonemu z Polski za wyjście naprzeciw naszym potrzebom i przekazanie odpowiedniej sumy na pokrycie kosztów wydania tego numeru „Polonicusa”.

Obecne wydanie czasopisma dedykujemy śp. ks. Benedyktowi Grzymkowskiemu SChr, który zmarł 13 lutego 2013 r. Ta nasza dedykacja jest wyrazem wdzięczności zespołu redakcyjnego za wsparcie moralne, duchowe, jakiego nam udzielał w naszej polonijnej pracy wydawniczej. Jego troskliwość o wartości religijne, moralne i kulturowe podczas postugi w Brazylii zastuguje na upamiętnienie i wdzięczność!"

Jeśli pragniesz Drogi Czytelniku przeglądać cały ostatni numer „Polonicusa” liczący 202 strony to, [kliknij tutaj!](#) Ks. Zdzisław

**Wesprzyj nasze pismo. Złóż swoją pomoc finansową: Bank ITAU.
Agencja: 3812, konto: 29466-2:
Missão Católica Polonesa no Brasil
Polska Misja Katolicka w Brazylii**

Biuletyn „Echo Polonii Brazylijskiej” został przygotowany do druku w *Chalupniczej Oficynie Komputerowej ZM w Kurytybie*.
Nakład 500 egz. Projekt winiety: Eluta Stańko-Smierchalska z wydawnictwa „Hlondianum” w Poznaniu. PMK nie ponosi odpowiedzialności za treść artykułów autorskich. Zezwala się na dokonywanie przedruków pod warunkiem podawania źródła. Materiały do publikacji prosimy przysyłać na adres siedziby rektora PMK: Rua Guilherme Ihlenfeldt, 1037 - 82620-035 Curitiba - PR
lub na adres elektroniczny: revista@polonicus.com.br; reitor@polska-misja.com.br
www.polska-misja.com.br